

Дали државата има капацитети да се носи со проблемите и што е со немањето јасна идеја како да се соочи со економските предизвици?! "Од глобализацијата не треба да се плашиме. И да се плашиме не ни вреди - тоа е процес, а не заговор. Најдобро е глобализацијата да се проучи и да се научат лекциите. Конечно, глобализацијата е светски процес, но со многу јасно зададена домашна задача. Добрите ученици секогаш уредно сами ја изработуваат домашната задача, нели?!", дециден е во своето размислување на оваа тема Ванчо Узунев, доцент на Правниот факултет и советник на претседателот Бранко Црвенковски.

■ Пишува: Рената МАТЕСКА

Експертите ја оценуваат глобализацијата како мошне контроверзна тема, а државата Република Македонија како неподготвена за она што ја очекува, без визија и стратегија, или како неподготвено кајче кое треба да преживее бура!

Зборот "глобализација", иако е релативно нов термин, сè повеќе се инструментализира во смисла на различни интереси. Според авторот Ragnar Müller, кога се занимаваме со прашањата за глобализација, ние всушност тематизираме за важни прашања за иднината кои треба да се адаптираат, и политиката и образованието во една држава, односно процесот за надминување на историските граници т.е. таа е синоним на ерозија на суверенитетот на националните држави и "одделување" на економијата од моралните правила и институционализираната поврзаност на општеството.

Во текстот кој во осумдесеттите години го објави Daniel Bell, често е цитирана реченицата дека националните држави се премали за големи, а преголеми за мали проблеми. На пример, глобалните проблеми, како што се, ефектите од "стаклената градина" не можат да се решат во рамките на една национална држава, како што не

можат глобално да се решат ниту локалните проблеми, како што е образованието. Познавачите велат дека зад синтагмата ерозија на националната држава всушност се крие многу напреден проект на Европската унија. Во Унијата, своите надлежности државите ги пренесуваат на супранационалните организации, па дури направија и моетарна унија. Овие феномени воопшто не се нови, бидејќи уште во седумдесеттите години се зборува за "меѓусебните зависности", но процесите на глобализација и квалитативно и квантитативно достигнуа нова димензија. Тоа е новината која со себе ја носи процесот на глобализација. Фактот дека работниците во Индија заработуваат помалку од оние во Европа и дека тоа и во блиска иднина ќе остане така. Меѓутоа, ова сознание на претприемачите им дава доволно простор да се закануваат со преселување на фабриките во земјите со евтина работна сила. Во овој поглед големо влијание, покрај евтината работна сила, имаат и близината на пазарот на кој ќе се пласира стоката и нивото на образование на работниците и другите вработени. Гледано од овој агол ние сме привлечни како земја каде има евтина работна сила, така што не е мал бројот на фабриките, пр-

етежно за текстил, со странски газди и македонска евтина работна сила. Но, тоа ли се подразбира под глобализација во македонски услови?!

ФАКТ ОД КОЈ НЕ СЕ БЕГА

Со години во државата се најавува економски бум и што ли уште не, но во практиката ни недостасува јасно дефинирана економска стратегија и визија за идно работење.

Во јавноста е познат ставот на професорката Наталија Николовска, која критички се осврнува на водењето на економската политика во државата, при што нагласува дека кризата кај нас се лекува со генерирање нови кризи.

"Лостовите на рамнотежата се целосно изместени, така што доминацијата од реалниот преминува во неформалниот сектор и тоа во криминалниот дел на неформалниот сектор, кој почнува да ги диктира правилата на

НЕСПОСОБНИ - СТАНУВААТ

"УШТЕ ЕДЕН МИТ ВО ЖИВОТОТ НА ЛУЃЕТО - МИТОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА", ВАНЧО УЗУНОВ

Де факто сè уште немаме позитивни економски резултати. Дополнителен хендикеп е што досегашните обиди за решавање на економските проблеми не дадоа плод.

Така, нивото на бруто-домашниот производ, петнаесет години од почнувањето на процесот на транзиција, е само 60 отсто од нивото кое го имаше во 1989 година.

играта", вели Николовска. "Глобализацијата се случува и тоа е факт", дециден е во својот став професорот Панде Лазаревски, кој нагласува дека оние кои не се способни да се вклопат во тој процес, ќе бидат жртви. Тој вели дека Македонија, за жал, нема капацитети да се носи со проблемите и дека отсутствува јасна идеја како да се соочи со

предизвиците. Според академик Таки Фити, Македонија објективно беше упатена на клучните меѓународни институции, а соработката со нив сепак имаше корист за наша-ва земја.

"Стабилизационите политики кои се имплементираа покажаа и сериозни дефекти, кои во основа произлегуваат од доминантната економска филозофија, односно неолибералната школа, која пре-доминантно ја глорификува улогата на пазарот, а ја ми-

кои често доаѓаат во судир, а не ги разбираат, со помош на некоја натприродна сила, сила на која не може да се влијае. Потоа со силата на таквите 'аргументи' може лесно да се влијае во убедување, наметнување на нешто што можеби на луѓето и не им се допаѓа. Некоја појава се прогласува за толку јасна и непо-битна вистина самата по себе, така што за неа не треба да се дискутира".

Според професорот Узунов, она што се случува во

"Глобализацијата е резултат на техничко-технолошкиот прогрес, поточно на процесот на непрекинато унапредување на сите материјални компоненти на современото живеење", резимира Узунов.

Таа е реалност за која, според професорот, без страв треба да бидеме подготвени.

СТРАВ ОД ПРОЦЕСОТ

Ќе остане запомнета изјавата на генералниот секретар на Обединетите нации,

во 2001 година), глобализацијата ги плаши и Американците. Тој нагласува:

"Најновиот импресивен збор во дебатата за глобализацијата е користењето услуги од надворешни субјекти (outsourcing). Од еднаш Американците, кои долго време беа поборници за глобализација, се загрижени поради нејзините штетни ефекти врз нивната економија. Нејзините жестоки бранители секако не се загрижени поради загубата на работни места. Тие нагласуваат дека користењето услуги од надворешни субјекти ги намалува трошоците - како што една технолошка промена која ја подобрува продуктивноста, ги зголемува и профитите - а она што е добро за профитите мора да биде добро за американската економија. Економските закони, тврдат тие, обезбедуваат услови во долг период да има работни места за сите кои ги сакаат, сè додека владата не се меша во пазарните постапки, поставувајќи минимални плати или обезбедувајќи сигурност на работното место или, пак, сè додека синдикатите не ги зголемат платите прекумерно. На конкурентните пазари законот на побарувачката и понудата обезбедува услови, конечно, во долгорочни рамки, побарувачката по работна сила да се изедначи со понудата, и тогаш ќе нема невработеност. Меѓутоа, како што зајадливо посочи Кејнс, во долгорочни рамки, сите сме готови".

Штиглиц оценува дека криењето и преправањето дека сите ќе извлечат полза од глобализацијата е глупаво. Проблемот со глобализацијата е тоа дека денес малкумина можат да извлечат бенефиции, а повеќето ќе се најдат во полоша ситуација, освен ако владата не преземе активна улога во раководењето и во обликувањето. Останува да се надеваме дека пред да дојде "бурата", Македонија место кајче ќе има пристојно бротче кое ќе може да се носи со неминовниот процес - глобализацијата!?

ТЕ ЗА СООЧУВАЊЕ ЖРТВИ

нимизира улогата на државата. Преголемата рестриktivност во фискалната и во монетарната политика, исто така, влијаеше за создавање проблеми во економијата, особено што тие не се приспособуваа на економските циклуси", оценува Фити.

Интересно е и размислувањето на Ванчо Узунов, доцент на Правниот факултет и советник на претседателот Бранко Црвенковски. Според него:

"Крајот на XX век изгради уште еден мит во животот на луѓето - митот на глобализацијата. Го изгради насила, а потоа го внесе и во умовите и во домовите на луѓето, и тоа без да ги праша. Притоа им порача: глобализацијата ќе ви се случи, сакале или не; доколку треба, ќе се примени и сила; доколку, пак, ја прифатите и ако знаете да се снајдете, ќе ви биде поубаво. А митологијата, инаку е познат феномен на човештвото. Денес исто толку колку и во минатото. Познати се и нејзините корени, се наоѓаат во два лоста: незнаењето и неговата свесна злоупотреба - 'аргументирање' на нештата кои ги согледуваат луѓето, со

светот, истото се случува и во Македонија. За него глобализацијата на светската економија, инаку претставува процес. Таа реченица содржи два дела, кои се одредувачки на глобализацијата:

на очите пред возот кој со огромна брзина се стреми кон сите нас, не е најумниот одговор. Зар тоа му доликува на едно 'снаодливо општество' (како нашето)?", вели Џонстон.

нивото на кое таа се одвива - светската економија и тенденцијата т.е. нејзиното времетраење - таа е долготраен процес. Тоа веднаш, исто така, асоцира дека процесот не треба да се набљудува како помодна појава, од една страна, ниту како нечии каприци, израз на нечија волја, интерес, смислен заговор. А тоа, на крај, ја допира и третата димензија - што ја предизвикува глобализацијата?

Кофи Анан, дека ползата од глобализацијата е нееднакво распределена, а товарот од неа најмногу паѓа на оние кои најмалку можат да се заштитат.

Доналд Џонстон, генералниот секретар на ОЕЦД, процесите одржлив економски развој и глобализација ги нарекува предизвици-близнаци на современиот свет.

"Сосема ги разбираам оние кои сега ќе си помислат 'аман од таа глобализација и од овој свет што постојано зборува за неа', но нема бегање. А затворање

"Многу луѓе, особено во земјите во развој, се чувствуваат отфрлени и исплашени од глобализацијата", истакна Анан на првиот состанок насловен како "Рамноправна глобализација".

Според Џозеф Е. Штиглиц (професор по економија на Универзитетот "Колумбија", член на Комисијата за социјални димензии на глобализацијата и добитник на Нобелова награда за економија